

90 години от създаването на Детски и средношколски комплекс на Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – гр. Варна

„Думите отлитат, написаното остава” – тази древна мъдрост ни свързва с книгата – „вестителят“, който пренася през времето знанията, нравите, историята. Приятелството с хубавата книга от най-ранно детство е безценно, значимо събитие в живота на всеки човек и на библиотеките е отредена важната роля да са от първите посредници между *младите* читатели и литературните съкровища.

През 2020 г. Детски и средношколски комплекс на Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна отбелязва 90 години от началото – подкрепяща и безопасна среда за четене, обучение, творчество и забавление за читатели-деца и млади хора от 0 до 18 годишна възраст.

По-жива от всякога, синоним на информация, приятелства, творческа изява, срещи, забавления и всичко това обвързано с новите технологии, Варненската детска библиотека се изгражда и развива през десетилетията, преминава през трудности, инициира много нови услуги и модели на обслужване. *„В библиотеката се допускат ученици. ... Взето е решение в читалнята да се допускат гимназисти, на които да се раздават книги за домашен прочит.“* Звучи нормално, но датата е 6 май 1884 г., и е част от Протокол на „Варненската книжевна дружина“. Дори в отчетите на Варненската библиотека от времето на Балканската война се открива информация, че *„сред състава на обслужените читатели влизат и ученици”*.¹

За обособяването на детски отдел научаваме от статията „Книгата и детето” на библиотекаря Георги Сапунджиев във в. Варненска поща от 1932 г.: *„...Варненската градска общинска библиотека основа през 1930 година специален отдел за детски книги и откри детска читалня. Детският отдел*

---

1 **Найден**ов, К. 80 години Градска народна библиотека във Варна. //Библиотекар, 1964, N 1, с.38

брои вече 700 тома книги, списания и вестници, а читалнята ежегодно се посещава от десетки бедни и богати деца.”² Целта на отдела е да създава любов към книгата и добро възпитание у своите читатели.

Година по-късно отново Георги Сапунджиев публикува във Варненски общински вестник: „...Днес дори едно дете от второ отделение ще ви се похвали, че в библиотеката е научило и видяло това, което вижда и в училището, с тая разлика, че в библиотеката детето е по-свободно. Библиотеката се посещава ежедневно от деца, ученици, студенти и студентки, граждани и гражданки и на всички прави впечатление това, че помещението на библиотеката е вече тясно и неудобно.”³

Първият подробен анализ на работата на детския отдел е от 1933 г. и в него се отбелязва, че са регистрирани 1107 читатели, от които 694 учещи и 413 граждани.⁴ През 1952 г. с писмо до Комитета за Наука, Изкуство и Култура – София от библиотеката уведомяват за създаването на самостоятелна детска читалня със самостоятелен фонд, за нейните каталози и първоначална дейност.⁵ През 1954 г. в Морската градина е открита и лятна детска читалня, която съществува до 1964 г. – така за десет години Варненската библиотека поддържа две детски читални. През 1955 г. са готови читателските каталози за деца – азбучен, систематичен, заглавен, картинен и една картотека по теми и по възрасти.

Сложните трансформации на Детския отдел, пътешествията през различни адреси не променят целта на отдела – да създава любов към книгата и добро възпитание у своите читатели.

В средата на 60-те години, с откриването на специализирани и профилирани училища, се ражда идеята за създаване на отдел за читатели над 14 годишна възраст. *Първи опит за ученически отдел се прави още през 1928 г., но след по-малко от година е преустановен. Създаден с експериментална цел за*

---

2 Сапунджиев, Георги. Книгата и детето. //Варненска поща, N 5036, 20 ноем. 1932.

3 Сапунджиев, Георги Н. Голямата дейност на Общинската библиотека. //Варненски общински вестник, N 34=35, 2 март 1933 г., с.1.

4 Отчет на Варненската градска библиотека за 1933 г.

5 Библиотеката в новото хилядолетие. – Варна : Славена, 2008, с. 48.

диференцирано обслужване на ученици през 1966 г. се оформя новият Средношколски отдел на Варненската библиотека. Първи по рода си в България, той се утвърждава като комплексен център за работа с младежите над 14 годишна възраст до завършването на средното им образование. През 1993 г. първи започва с попълването и поддържането на електронни бази данни. Обособяването на различна читателска общност изисква промяна в акцентите при комплектуване на фонда и формите на дейност. Започва алтернативна работа и обучение с деца в новите клубни форми, които създават у младите хора небивал интерес към изследователската дейност, разширяват творческия им потенциал и са свързващото звено – мост между библиотеката, училището и културните институти във Варна. Писатели, учени и творци на изкуството, редом с библиотечните специалисти „посвяват” зрънцето любов към библиотеката и книгите.

През 2001 г. новата структурна промяна създава обединената библиотека на младите хора – Детски и средношколски комплекс. Много бързо той се утвърждава като любимо място, максимално достъпно за всички – деца, тийнейджъри, учители, родители. Отворил широко врати, днес комплексът непрекъснато провокира читателите си със своите колекции, изненадва с идеи, инициативи и проекти, насочени към насърчаване на четенето от най-ранна възраст.

За да стигне дотук отделът извървява дълъг път, натрупва опит и най-важното – **непрекъснато стои близо до своите читатели.** Именно обратната връзка с читателите ни показва посоката, а децата много често са съавтори в голяма част от реализираните форми на общуване в библиотеката.

Статистическите данни сочат, че България се нарежда на последните места по брой четени книги в ЕС. Тревожен е и високият процент функционална неграмотност при децата в световен мащаб. Изследванията показват, че деца, които имат ранен досег с книгата и четенето развиват по-добри когнитивни, социални, емоционални и комуникативни умения. И тук ролята на библиотеката и библиотекарите е ключова. Приобщаването на деца от

най-ранна възраст към четенето може да бъде устойчиво, само ако библиотеката познава и оценява профила на потенциалните си читатели. Поколението от началото на 21 век не познава свят без интернет и технологии, то учи по различен начин, чете по различен начин и усвоява информация по различен начин. Това е поколение, което не познава ограничения и лесно може да се откаже от места или услуги, които не ги удовлетворяват. В свръхстимулираното време, в което живеем, за нас като библиотекари е предизвикателство да задържим вниманието на най-младите си читатели. Можем да споделим няколко по-важни тенденции в библиотечното обслужване на деца и тийнейджъри:

- **Следвай читателя**

Публичният сектор трябва да следва обществения интерес и затова тенденцията е библиотеките да се фокусират към социалните, образователни и културни потребности на своите читатели. За нас библиотекарите във функцията ни на медиатори формулата „от деца и младежи – за деца и младежи“ е водеща при насърчаването на детското четене. Инициативите на Детски и средношколски комплекс представляват широк спектър от детско и младежко творчество и носят неповторими преживявания и мигове на общуване и приятелства, дават свобода на всяко дете и тийнейджър да избира, да открива, да изучава и определя какъв иска да бъде.

Още с първите **тематични клубни форми**, които отделът разработи за децата – Сетива, Пъстър вятър, Мечо Пух, и др., разбрахме, че вярната посока за създаването на ефективен библиотечен модел е да имаме пряка връзка не само с читателите, но и с родителите, учителите и всички общности, свързани с детското развитие. Още от средата на 80-те години много популярни са **Литературните петъци** - вълнуващи разговори на младите хора с техни любими писатели. Тези петъци, създали истински клубни общности, съществуват и до днес, но под друга, вече различна форма, съобразена с новите изисквания на времето. Идеята за „**Стая на приказките**“ – това цветно и уютно пространство, в което децата от най-ранна възраст се докосват до вълшебството на книгите и приказните герои, бе подсказана за читателите от техните

родители. Клуб „Малки приятели на България” се създаде като идея за културен обмен между деца, които приемат България за свой втори роден дом и които заедно, въпреки езиковите, културни и социални различия, пътешестват и опознават своята нова родина, научават интересни факти за историята на България, за красивите места, които могат да посетят или тези, които вече са посетили.

В желанието си да сме актуални с новите тенденции при младите хора, да улавяме бързо настроенята им и да сме гъвкави в предлагането на адекватни услуги, активно поддържаме профили в социалните мрежи – **Facebook**, **Instagram** и **YouTube**, които заедно с блога **варненЧЕТ@**, показват цялата палитра от инициативи и клубни творчески форми и дават пълна информация за тях. Живата връзка много трудно може да бъде заменена, но интегрирането на социалните мрежи в библиотечното общуване с деца дава възможност да се развие още един канал за комуникация с тях. Социалните мрежи могат да бъдат мощни инструменти за разпространение на информация и да предлагат алтернативни начини библиотеките да се свързват с читателите си, да получават обратна връзка и да популяризират своите дейности, ресурси и услуги, като същевременно позволяват двупосочен диалог.

• **Образователна подкрепа**

Библиотеката и училището са свързани отдавна – фондовете се съгласуват с учебната програма, създават се учебни картотеки по теми и възрасти, а библиотекарите предлагат материали, информация и справочни услуги за учебния процес. Библиотеката е място, където едно дете се учи не само да чете и да обича книгите, но и да търси и извлича информация и да формира комуникативни умения. Съвременната тенденция е библиотеките да имат по-активна роля в образованието. Тази активна роля създава увереност у младия човек, че *библиотеката е негов партньор и приятел в учението, който ще го подпомогне и насочи*. В началото на тази година Министерството на културата и Министерството на образованието сключиха споразумение за сътрудничество, в което се предвиждат изнесени класни стаи в библиотеките.

Това споразумение цели насърчаване на четенето и повишаване на грамотността, формиране на умения за търсене и ползване на информация у децата и учениците, изграждане на навици за непрекъснато самообразование.

Детски и средношколски комплекс винаги е бил *образователен съюзник и консултант* – в комплекса има изградени *терминали за самостоятелно заемане и връщане на заетите библиотечни документи, инфоточки за бързи справки, пълно електронно обслужване и собствен блог*. Всяка прочетена книга, всяко търсене в *Електронния каталог и Дигиталната библиотека* на РБ „Пенчо Славейков” е средство и начин младите хора успешно да се справят с проучвания по проекти и теми, които ги вълнуват, а свободното ползване на *онлайн платформите „Уча се“ и „Граматика БГ“* са предпочитани в подготовката по определени учебни предмети. Детски и Средношколски комплекс днес е синоним на знание, опит и култура, зона с обществена значимост, осигуряваща максимално развитие на комуникативния, интелектуалния и социалния потенциал на деца и младежи.

- **Различното пространство**

В съвременните европейски библиотеки днес тенденцията е към създаване на отворени споделени пространства, в които се случват много неща, различни от традиционното четене и заемане на книги. В търсене на такава творческа среда за личностна изява, общуване, игра и забавление създадохме с много любов за нашите читатели Ново пространство с оригинална и неповторима атмосфера за срещи с хубавата книга и различни творчески занимания, литературни състезания, уъркшопове, игри и др. Това е поредното място в библиотеката, в което малките читатели се радват на уютни кътове за четене и забавление, впускат се в приключения и игри, споделени с приятели и с Огромната вълшебна книга, която привлича вниманието на малки и големи. За да увеличим максимално пространството освободихме стаята от традиционните библиотечни стелажи и създадохме „вътрешна телевизия” – мултимедиен проект, в който се презентират най-новите събития и изяви, нови автори и търсени поредици. И тъй като за децата е важно да чувстват библиотеката като

свой дом, в цветната стая в Детски и средношколски комплекс организирахме **„Приказно ателие... с Мария”**, в което децата научават нови и различни техники и изработват с ръцете си интересни неща, вдъхновени от книгите.

Децата обичат различните пространства, затова голяма част от нашите инициативи и клубни форми се провеждат именно там. А дали се движим в правилната посока показват реакциите на децата – те искат да правят всичко в тази стая – от това просто да надникнат в нея или да разгледат огромната книга, пълна с вълшебства, до това да четат и прекарват там време с приятели.

- **Насърчаване на четенето**

Излишно е да споменавам колко е значимо четенето за развитието на детето, както и че най-важната ни задача като библиотекарите е да създаваме любов към книгата. **Защото никога не е рано да се покаже на едно дете вълшебството на думите и четенето.**

Отскоро в Детски и средношколски комплекс едно **„Мъдро жирафче”** има активна роля в мотивирането на малчуганите да четат, защото е важно не колко си висок, а колко книги си прочел. Цветен и ефектно изработен, читателският метър е поредното атрактивно онлайн приложение за насърчаване на четенето от най-ранна възраст. Неговата задача е много значима – първо измерва височината на детето и после дава съвет какво то да прочете. На дългата красива шия на жирафа са отбелязани не само възрастта в сантиметри, но и препоръки за книги и автори, които ще са интересни за малкия читател.

„Вълшебните куфарчета” или семейно четене в действие – инициативата стартира преди около година и бързо се превърна в любима за всички деца и родители в Детски и средношколски комплекс. **„Куфарчетата”** събират в себе си тематично подобрени книги с приказки и много други интересни предмети, които провокират въображението на децата.

В **Клуб „Комикс”** с Елена Владова – журналист и писател, децата четат и разглеждат книги с комикси, запознават се с основните понятия и стъпки за съставянето им. Така четенето е по-забавно, а създаването на авторски комикс се превръща във вълнуващо приключение.

„Нарисувай приказка” – тази инициатива е интересен подход за провокиране на детското въображение чрез съвременните технологии. Идеята е обвързване на четенето на приказки и любимото за децата занимание – рисуването.

„Пощенска кутия за истории” е една от новите ни инициативи, която стартира като част от проект с участието на библиотеката. Красивата кутия на колела посреща малки и големи и провокира тяхното любопитство. В нея събираме скъпоценните камъчета от детското творчество – приказки или вълшебни истории, написани или нарисувани от нашите читатели, в които оживяват различни герои, времето и пространството са обърнати, а познатите сюжети са толкова различни. Всяка творба, която пристига в „Пощенската кутия”, се популяризира в Блога на Детски и средношколски комплекс, за да вдъхновява другите да създадат своята незабравима приказна история, а резултатите изненадаха дори и нас.

Книгите дават свободата да се твори, да се отстояват позиции, да се гради самочувствие и да се трупа опит. Приятелството с хубавата книга е безценно и всички усилия, които сме полагали през годините и всичко, което правим днес в Детски и средношколски комплекс води към приобщаването на децата към света на книгите. Затова решихме да отбележим 90-та годишнина на отдела със споделеното издание „Съкровищница на идеи”, в което ще намерите нашата рецепта за участието на РБ „Пенчо Славейков” – Варна в магията на прекрасния и специален детски живот.

Скъпи приятели и съмишленици, благодаря на всички, които в годините ни подкрепяхте и вдъхновявахте, за да може библиотеката да остане в сърцето на детето.